

Redaktør Dan Harder

DR | GENERALDIREKTØREN

Maria Rørbye Rønn
DR Byen
Emil Holms Kanal 20
DK- 0999 København C
dr.dk

04.03.2024

Klage over flere artikler på dr.dk

Kære Dan Harder

Du har den 22. november 2023, 5. december og 7. december 2023 klaget over en række artikler på dr.dk. Efter at redaktionen afviste din kritik, har du klaget videre til lytternes og seernes redaktør. Han har nu gennemgået sagen og skrevet en indstilling.

Jeg fremsender hermed indstillingen, hvis konklusion jeg er enig i.

Med venlig hilsen

Maria Rørbye Rønn

Kopi:

Journalen

Etikchef Anja Lundberg Andersen, DR Kultur, Børn og Unge

Seniorrådgiver Mikkel Vincentz Pedersen, LSR

Led. redaktionschef Kirsten Marie Svendsen, DR Nyheder

Direktør Sandy French, DR Nyheder

Sagen kort

Redaktør Dan Harder (DH), Israel-Online, dk, får ikke medhold i en klage over flere artikler på dr.dk fra november og december 2023 om krigen mellem Israel og Hamas. DR kan ikke pålægges at gennemføre de beregninger og anvende de kilder, som Dan Harder lægger op til. Det er DR's egen beslutning. Men Dan Harder peger på en væsentligt balance- og fairness-betragtning, når han gør DR opmærksom på, at også den israelske hær har i december 2023 været ude med helt andre tal for antallet af dræbte civile og Hamas-krigere i Gaza, end dem som Hamas kommer med, og som DR refererer. Netop i krigsdækning er strid om tabstal en afgørende faktor. DR er i særlig grad forpligtet til at udvise kildekritik, granske motiver og forklare dem for læserne, når det gælder krigsdækning – herunder tabstal. Dan Harder får ikke medhold i, at DR skulle foretage beregninger ud fra tilgængelige tal vedrørende antallet af civile døde på den måde, som klageren stiller op. Dan Harder får heller ikke medhold i, at DR ikke kunne sammenstille nuværende tabstal med historiske tabstal i krige mellem Israel og Hamas.

Gennemgang af sagen

Overblik over klagen.

Klagen består af flere mails med samme klagepunkter i forhold til forskellige artikler, som DR har bragt på dr.dk under den daglige opdatering af nyheder på livebloggen fra krigen mellem Israel og Hamas. Den første klage kommer til DR den 22. november 2023. Den suppleres den 5. december og igen den 7. december 2023. Alle besvaret under ét fra DR den 22. december 2023.

I en opsummerende mail til lytternes og seernes redaktør (LSR) den 22. januar 2024 skriver klageren, redaktør Dan Harder (DH) fra online-mediet Israel-Online.dk:

1. *Er det i orden, at basere en artikel på information, som man ved, er i modstrid med anden eksisterende information, som man aktivt vælger at se bort fra?*
2. *Kan man med rimelighed konkludere, som (journalist) gør, baseret på to forskellige typer datasæt - dels de endelige tal opgjort efter tidligere krige (med lavere civile andele end påstået under krigen) sat op imod ikke-verificerede tal fra terrorgruppen Hamas midt under de igangværende kampe, hvor propagadakrigen raser?*
- 3) *Bør DR ikke lære af, at man tidligere - jeg dokumenterer fejlen i 2014 - har taget Hamas' FN-godkendte tal, midtvejs under en krig, for gode varer, når man kan konstatere helt faktisk, at den civile komponent er blevet voldsomt nedjusteret efter krigens ophør, hvor tabene er blevet opgjort præcist? Bør der ikke finde en selvransagelse sted? Eller er det OK at begå den samme fejl igen og igen?"*

Klage fra DH til DR-redaktionschef for DR Udland, Niels Kvale (NK) 22. november 2023:

DH klager over en notits på DR's liveblog fra samme dag. Tallet, der oplyses i artiklen, lyder på 14128 dræbte, og af dem er 5840 børn og 3920 kvinder. DH skriver i sin mail, at han når frem til, at det giver 13680 civile, og dermed er der kun dræbt 448 Hamas-folk. Det er et urealistisk lavt tal på tre drabsprocent militante, påpeger DH i sin klage. Det er et urealistisk højt tabstal af civile (97%) i forhold til tidligere konflikter, påpeger Klager. DH's nærmere regnestykke, som baserer sig på nogle forudsætninger om andelen af sammensætningen af børn, kvinder og mænd i Gaza, er her udeladt. Men DH's pointe er: Hamas hemmeligholder sine militære tab og overdriber tab af civile for at skade Israel

og gavne sig selv. Derfor opfordrer DH DR til ikke at lade Hamas' tal stå alene. DH skriver desuden, at han forventer, at DR hver eneste gang Hamas' tal nævnes, nævner DR også det israelske tal.

2. klagemail 5. december 2023.

DH klager over to artikler fra livebloggen 'Palæstinensiske sundhedsmyndigheder: Dødstal i Gaza tæt på 16000'. samt 'De sagde, at det var et sikkert område; Voldsomme bombardementer i Rafah.'

DH har medsendt to skærbilleder, der viser, at DR to gange samme dag har skrevet, at 70 procent af de dræbte i Gaza er kvinder og børn. Det er oplysninger, som angives af DR at komme fra Hamas. DR skriver videre, at tallene generelt betragtes som troværdige og benyttes både af hjælpeorganisationer, FN og WHO.

DH efterlyser de tilsvarende Israelske tal (estimer). DH påpeger, at den israelske hær har meldt ud, at man på dette tidspunkt mener at have dræbt *"mere end 5000 Hamas-militante."*

Klager henviser til Times of Israel den 4. december 2023, Reuters 1. december 2023 samt Economist 30. november 2023.

DH skriver, at der er ingen undskyldning for, at DR ikke nævner de israelske tal, og at DH derfor vil foreslå, at DR hver eneste gang, man nævner Hamas' tal, tilføjer: *"Israel estimerer at have dræbt mere end 5000 Hamas-militante."*

DH's pointe er, at når DR forpligter sig til at være upartisk, er der ingen undskyldning for ikke at nævne tallene fra Israel også.

DH laver et regnestykke, som er gennemgående for den metode, som DH anvender for at påpege også i andre artikler, at DR viderebringer misvisende og overdrevne oplysninger fra Hamas om civile tabstal. Klagers regnestykke vil ikke blive optrykt eller kommenteret her. Klager baserer sine beregninger på forskellige demografiske forudsætninger samt tabstals-forhold mellem civile og Hamas-krigere, som jeg ikke ud fra klagens materiale alene kan efterprøve rigtigheden af.

DH supplerer sin klage indsendt den 5. december 2023 med et tillæg den 7. december 2023. Denne klage drejer sig om en artikel bragt på dr.dk den 6. december 2023. Klager anfægter artiklens oplysning om, at 69 procent af de dræbte i Gaza er kvinder og børn. I artiklen står, at tallet *"er baseret på sundhedsmyndighederne i Gaza, der er under Hamas' kontrol."* DH skriver: *"Tallene kommer fra en islamistisk terrororganisation, som er direkte part i krigen, som har en (for dem) decideret livsvigtig interesse i at overdrive den civile andel af tabene i Gaza, og som i øvrigt er kendt for at være fuld af løgn."*

DH når frem til, at 92 procent af de dræbte må være civile (mænd, kvinder og børn), hvilket gør det utroværdigt, at Hamas kun har dræbt otte procent, som er krigere. Igen henviser DH til kilden Times of Israel, som citerer 5000 militante ved udgangen af november svarende til cirka en tredjedel af de dræbte.

Klager kritiserer et svar, som han har modtaget fra DR-journalisten bag artiklen, hvor denne skriver – ifølge DH – at *"jeg faldt godt over estimatet om de 5000 Hamas-folk i går. Men som det fremgår af indlægget i TOI (Times of Israel), så er der tale om anonyme meldinger frem for en officiel udmelding fra IDF."*¹

Journalisten har pligt til at efterprøve den anden parts (Israels) oplysninger, påpeger DH. DR bringer uverificerede tal fra en islamistisk terrororganisation, men vil ikke bringe oplysninger fra Israels hær, fordi det er anonyme talspersoner, skriver DH. Han kalder fremgangsmåden for *"ren Hamas-propaganda."*

¹ Artiklen som DH henviser til skriver, at anonyme talspersoner fra den israelske hær siger, at de palæstinensiske dødstal i Gaza er "fairly accurate." Cirka 15000 civile er (på det tidspunkt) døde i Gaza, og en tredjedel, hævder anonyme IDF-kilder, er Hamas-krigere.

Samtidig påpeger DH, at DR tidligere i 2014 efter en væbnet konflikt dengang mellem Israel og Hamas måtte nedjustere antallet (FN-tal) af dræbte civile i Gaza fra 86 procent til 65 procent. Og at journalisten under krigen i 2023 har benyttet de nedjusterede tal. Noget lignende vil komme til at ske igen, og derfor bør journalisten allerede nu rette artiklen, så det fremgår, at dødstal på 92 procent af civile ikke passer med Israels udmelding og forventes at blive voldsomt revideret, når de endelige tab gøres op efter krigen.²

DR's svar

Den 22. december 2023 svarer redaktionschef NK på klagerne fra DH. Jeg gengiver her hele NK's relativt kortfattede svartekst: *"DR gengiver generelt samlede tabstal fra myndighederne i det område, hvor dødsfaldene er sket. I Gaza bruger vi således de lokale sundhedsmyndigheder, som vi vedvarende påpeger er kontrolleret af Hamas. Vi kunne heller ikke finde på at bruge palæstinensiske kilder til de samlede tabstal i Israel.*

Når det er sagt, kunne vi godt finde på at bringe udmeldinger om tabstal hos modparten fra en af krigens parter. Når det ikke er sket i det konkrete tilfælde, skyldes det formentlig at oplysningerne - i hvert fald dem du linker til - kommer fra anonyme kilder, som vi som hovedregel afholder os fra at bruge. Jeg har ikke tilstrækkelig indsigt i Gazas sundhedsmyndigheders data og opgørelsesmetode til at kommentere dit tænkte regnestykke.

Det er dog en fejl, at vi i et af de opslag, som du vedlægger, ikke tydeliggør, at en oplysning om kvinder og børns andel af det samlede tabstal kommer fra Gazas sundhedsmyndigheder. Det er nu rettet."

Klager anker

Den 22. januar 2024 anker DH klagesvaret til LSR. DH skriver sammenfattende: *"Jeg har jo gennem de sidste tre måneder haft en række forskellige diskussioner med DR-journalister, ikke mindst Udlandschef Niels Kvale, og der er en del bolde i luften. Det vigtigste emne er dog efter min opfattelse spørgsmålet om, hvordan DR løbende formidler tabstallene fra Gaza. De reaktioner, jeg har modtaget fra Niels Kvale (og i et enkelt tilfælde en DR-medarbejder) har været utilfredsstillende. Derfor sender jeg nu sagen videre til din bedømmelse.*

Jeg vil gerne understrege, at sagen drejer sig om DR's generelle formidling af tabstallene. Det er altså ikke en specifik artikel, jeg klager over, men samtlige artikler, notitser mv. på dr.dk, som omhandler det spørgsmål. Hvis du har brug for specifikke eksempler kan jeg sende dig en bunke screenshots og links. Ellers vil jeg nøjes med at referere til nogle enkelte, som jeg mener er repræsentative. Typisk liveblog-opslag fra 17. januar 2024 vedhæftet.

Min kritik går på, at DR systematisk formidler tallene, så de 1) er groft misvisende og 2) flugter 100% med Hamas' propaganda-strategi. Jeg skal nedenfor forklare, hvorfor det forholder sig sådan."

(Herefter følger DH's gennemgang og personlige vurderinger af, at DR formidler, hvad DH opfatter som et ekko af Hamas, Hamas' strategi og utroværdighed.)

DH opsummerer sin anke i en række "undskyldninger" fra DR.

Samlet set klager DH over følgende fem punkter:

² DR citerede i en artikel om fakta om Gaza-konflikten i tal først et civil tabstal på 86 procent. Senere opgjorde den israelske hær civile tab til 50 procent. DH henviser til en artikel fra BBC Verify fra november 2023, hvor antallet ifølge FN er opgjort til 65 procent civile tab. Samme artikel stiller sig i øvrigt kritisk over for, at den israelske hær advarer mod at benytte data fra Gazas sundhedsministerium, men kan ikke dokumentere "inconsistence" i de data, som er frigivet fra Gazas sundhedsministerium.

1. Israel var sen til at udmelde estimerer for antallet af dræbte Hamas-krigere, mener DH. Men da de kom, nægter DR at bringe dem. I en mail til NK skriver DH den 24. november 2023, hvorfor DR ikke bringer den israelske premierminister Netanyahus udmelding om, at man har dræbt "tusinder" af Hamas-krigere. Ifølge DH svarer NK i en mail til DH den 30. november: *"Estimatet er meget upræcist og er mig bekendt ikke blevet fulgt op af mere underbyggede skøn."*
2. Da Israel mere præcist angav 4000 til 5000 dræbte Hamas-krigere, meddelte DR-journalisten, at tallene kom fra anonyme israelske militærkilder. (Se ovenfor) Dette bliver bakket op af NK i det samlede svar fra DR i forhold til de her nævnte klager fra DH den 22. december 2023. (Se ovenfor)
3. DR har ikke noget problem med at formidle Ukraines estimerer af, hvor mange russiske soldater, ukrainerne har dræbt. Klager angiver her tre eksempler fra dr.dk på dette. DR har brugt Al Jazeera som kilde til israelske tabstal (angiver 19. januar 2024). Det er derfor en dårlig undskyldning, skriver DH, når DR ikke bringer israelske tabstal. DH supplerer dette punkt med, at den israelske hær, IDF, den 9. december 2023 officielt udmeldte 7000 dræbte Hamas-krigere. Den 13. december 2023 meddelte Netanyahu personligt, at Israel havde dræbt over 8000 terrorister.
4. DH beder LSR særskilt i sin behandling tage stilling til den påklagede artikel fra 5. december 2023: A) Lødheden af artikel baseret på information, som man ved, er i modstrid med anden eksisterende information, som man aktivt vælger fra. B) Kan DR konkludere på baggrund af to datasæt med forskellige tal fra endelige tal fra tidligere krige set i forhold til ikke-verificerede tal fra terrorgruppen Hamas.
5. DH mener, at det skal indskærpes over for DR-journalister, at DR har pligt til fremover, når man citerer tabstallene fra Hamas' sundhedsministerium at inkludere Israels estimat over antallet af dræbte Hamas-militante.

Procedure

Det følger af DR's etiske retningslinjer, at DR skal besvare en klage senest fire uger efter, at den er modtaget. Det er sket her. Det skal være den ansvarlige chef, der besvarer klagen, hvilket også er sket. Der skal være givet klagevejledning, hvilket også er tilfældet. DR har efter flere henvendelser givet DH et meget kortfattet svar, som reelt ikke forholder sig til klagerens meget detaljerede kritik hvilket er kritisabelt. DR-svaret kan opfattes sådan, at DR kan vælge, om DR vil bringe tal fra den anden part, hvilket DR – efter LSR's vurdering – ikke har et reelt valg i forhold til her.

På det afgørende punkt i klagen – DR's pligt til at bringe israelske tal vedrørende tab – er svaret meget uklart. Det skal dog beklages og undskyldes, at det ikke har været muligt at afslutte ankesagsbehandlingen inden for en periode på fire uger.

Indstilling fra lytternes og seernes redaktør

DH gør gældende i sin anke, at sagen drejer sig om DR's generelle formidling af tabstal, og det er dermed ikke kun én eller flere specifikke artikler, som er påklaget. Klager har dog på foranledning af LSR sendt flere konkrete klager over artikler, som samlet er besvaret af redaktionschef for DR Udland, NK, den 22. december 2023. DH har i sin ankeskrivelser den 22. januar 2024 fortsat kritikken ud over de klager, som DR har svaret på. Jeg har i forhold til den konkrete ankesag trukket en streg med det svar, som DR gav DH den 22. december 2023 i forhold til de konkrete påklagede artikler fra DH. Hvad der er fremkommet af israelske oplysninger efter den dato, forholder jeg mig ikke til, da DR ikke har besvaret konkrete klager i første instans, og det dermed ligger uden for den konkrete, påklagede artikler. Jeg vil

dog inden for rammerne af de påklagede artikler besvare dele af DH's generelle kritik også af DR's kildevalg m.m.

Ad. 1. DH's første ankepunkt er, at det strider mod DR's etiske retningslinjer, at DR ser bort fra israelske tabstal. Det er en central værdi i DR's etik, at DR lægger vægt på at være fair over for alle parter, holdninger og synspunkter gennem upartisk og kritisk journalistik. Det bør her fremhæves, at når DR dækker krige og konflikter, gælder der skærpede retningslinjer. Det fremgår som begrundelse i DR's egne etiske retningslinjer for krigsdækning, at DR skal være særlig opmærksom på, at krigsførende parter ofte vil forsøge at manipulere offentligheden og styre informationsstrømmen. Derfor er det vigtigt at huske, at mangfoldighed, alsidighed og nuancering af synspunkterne er DR's altafgørende kendemærke, står der. Videre skrives der i de etiske retningslinjer, at tilrettelæggere, journalister og redaktører altid skal udvise stor kildekritik, angive kilder, formidle baggrund og formidle mulige motiver til forskellige oplysninger.

DH har konkret klaget over, at DR har ignoreret israelske oplysninger om tabstal refereret i tre medier, Times of Israel, Reuters og The Economist. Alle var tilgængelige, da DR skrev de påklagede artikler på livebloggen vedrørende krigen, som DH har klaget over

På den ene side er det DR's redigeringsret selv at vælge de kilder, som DR ønsker. Derfor kan DR citere sundhedsmyndighederne i Gaza, som det for eksempel er sket i én af de påklagede artikler (21. november 2023 overskrift: "Palæstinensiske myndigheder hæver dødstallet til 14128"). På den anden side er netop antallet af civile døde i Gaza et af de centrale stridspunkter i krigen mellem Hamas og Israel, efter at Israel angreb Hamas i Gaza efter massakren den 7. oktober 2023. Begge parter har meget på spil i forhold til, hvorledes verdensopinionen ser på tabstallene – og dermed voldsomheden af parternes fremfærd.

DR kan altså ikke påtvinges at citere bestemte aviser for tabstal under nogen omstændigheder. Det får DH ikke medhold i. DH peger med henvisning til DR's egne etiske retningslinjer på et væsentligt aspekt i dækning af en krig som denne. Hvad gør DR for at forholde sig kritisk til den ene parts tal, (Hamas gennem Gazas sundhedsmyndigheder), når man ser bort fra den anden parts tal og vurderinger (Israel og den israelske hær.)

DR har en udvidet forpligtelse i krigsdækning til at udøve endog meget stor kildekritik. I denne krig i forhold til både Hamas' tabstal og israelske estimater over tab. Endvidere har DR jf. egne retningslinjer pligt til også at formidle over for læserne de to parter mulige motiver til at fremkomme med forskellige oplysninger. DR angiver i de påklagede artikler, at tallene over dræbte, kvinder, børn og mænd og totaltallet stammer fra de Hamas-kontrollerede sundhedsmyndigheder. DR skriver videre, at tallene vurderes generelt at være troværdige og tillige refereres af FN, WHO og flere hjælpeorganisationer. Men stadigvæk er der – som påpeget af DH - tale om en terrororganisations tal over for en stat, Israel, som Danmark har venskabelige forbindelser med, som DH skriver. Det er DR's egen beslutning, hvad man vil skrive, hvilke kilder, man vil benytte. Men hvis DR vil anstrenge sig for at leve op til den skærpede kildekritik i krigsdækning, bør DR fortløbende diskutere tabstal og forskellige kilder til tabstal. Det er derfor LSR's opfattelse, at DR ikke bør nøjes med generelt og fortløbende at henvise til, at sundhedsmyndighederne i Gaza er kontrolleret af Hamas og opfattes som leverandør af troværdige tal af flere organisationer.

DR's udlandschef forholder sig i sit samlede svar til DH den 22. december 2023 i meget kort form til det principielle i kritikken. Dele af NK's svar er efter LSR's opfattelse ikke i fuld overensstemmelse med de forventninger, som brugerne må have til DR's skærpede kildekritik i en krigssituation.

I svaret skriver NK, at i Gaza bruger DR de lokale sundhedsmyndigheders dødstal i det område, hvor dødsfaldene er sket. "Vi kunne heller ikke finde på at bruge palæstinensiske kilder til de samlede tabstal i Israel," skriver NK til DH.

Videre skriver NK: "Når det er sagt, kunne vi godt finde på at bringe udmeldinger om tabstal hos modparten fra en af krigens parter. Når det ikke er sket i det konkrete tilfælde, skyldes det formentlig

at oplysningerne – i hvert fald dem du linker til – kommer fra anonyme kilder, som vi som hovedregel afholder os fra at bruge."

DR har ifølge Kvale et princip om at gengive de samlede tabstal fra myndighederne i det område, hvor dødsfaldene er sket. Men dette bør efter LSR's opfattelse ikke stå alene jf. tidligere bemærkninger.

Hvis DR skal udøve en tilstrækkelig og grundig kildekritik, bør DR helt selvfølgelig inddrage israelske estimater, lige som alle andre relevante kilder bør inddrages.

Det er alt sammen kilder, som bør indgå i bestræbelserne på at komme så tæt på det sande billede som muligt. Israel er i denne sammenhæng ikke en tilfældig kilde, som DR kan vælge, om man vil inddrage, sådan som NK's svar til DH lægger op til. Det er helt afgørende, hvad den anden part krigen, Israel, vurderer i forhold til tabstallene og Israels syn på disse. Hvis Israel ikke har nogen kommentarer til tabstal opgjort af Hamas, er det også en væsentlig oplysning, DR bør tage med. Det gælder naturligvis også, hvis Hamas har estimater for samlede eller andre tabstal i Israel.

DR bringer tabstal fra en myndighed – det Hamas-styrede og kontrollerede sundhedsministerium i Gaza. Disse tal må være formidlet af en eller flere konkrete personer, talsmænd, direktører eller lignende. Enten i form af pressemeddelelser eller i interviews. Hvis Hamas-kontrollerede sundhedsmyndigheder benytter anonyme talsmænd til at videreformidle organisationens tabstal, er dette ikke anderledes, end at den israelske hær benytter anonyme talpersoner. Men dette ved brugerne ikke noget om, at DR ikke har oplyst, hvem der har udtalt sig om tabstal på vegne af Hamas. Når DR ikke kan bruge israelske tal på baggrund af anonyme talpersoner fra hæren, bør DR også oplyse, om det på lignende vis er anonyme talpersoner fra sundhedsmyndighederne i Gaza, som har viderebragt de tal, DR bringer.

I sin mail af 5. december 2023 angiver DDH tre kilder til de israelske estimater over tabstal. Den første er en artikel fra Times of Israel fra den 4. december 2023. Her er overskriften: "IDF officials: 15,000 likely killed in Gaza since start of war, 5,000 of them Hamas." Artiklen citerer nyhedsbureauet AP for at citere en unavngiven talsmand for den israelske hær for, at mindst 15.000 palæstinensere er døde, og at den israelske hær vurderer, at mere end 5000 af dødsfaldene i Gaza drejer sig om "Hamas terrorister."

Den næste kilde er en Reuters-artikel med overskriften: "Insight: Israel's most wanted: the three Hamas leaders in Gaza it aims to kill."

I artiklen står: "A military officer, who briefed reporters on condition of anonymity, estimated roughly around 5,000 Hamas fighters had been killed – equivalent to roughly one fifth of its overall strength."

Endelig nævner Dan Harder tidsskiftet The Economist udgave den 30. november 2023. I den pågældende baggrundsartikel med overskriften "Israel's truce with Hamas is drawing to a close" står følgende: "It is notoriously difficult to count bodies during a war, especially since so many Hamas fighters are underground, but Israeli intelligence reckons that around 5,000 Hamas fighters have been killed so far in Gaza and Israel."

Der er i de angivne eksempler tale om tre mediers videregivelse af, hvad anonyme talpersoner i den israelske hær har estimeret.

Den 7. december 2023 sender Dan Harder et supplement til sine klager, hvoraf han blandt andet refererer en mailveksling med en DR-journalist, som har haft en artikel om de uhørt høje tabstal. Her henviser Dan Harder ham til de israelske oplysninger i artiklen fra Times of Israel, som er refereret ovenfor. Svaret fra journalisten – ifølge Dan Harder – er, at "Jeg faldt godt over estimatet om de 5.000 Hamas-folk i går. Men som det fremgår af indlægget i TOI, så er der tale om anonyme meldinger frem for en officiel udmelding fra IDF."

I sin ankeskrivelse fra den 22. januar 2024 henviser Dan Harder til en nyhedsopdatering fra Times of Israel dateret den 9. december 2023.

Her er de israelske tal ikke længere videreformidlet af anonyme talsmænd. Der citeres den israelske nationale sikkerhedsrådgiver Tzachi Hanegbi for at sige, at mindst 7000 terrorister på dette tidspunkt

er blevet dræbt og mindst 1000 er dræbt i Israel som følge af nedslagtingerne den 7. oktober. Denne kilde kom efter Dan Harders klagemails. Han henviste først til den navngivne kilde i sin ankeskrivelse. Det er således ikke en del af materialet i den oprindelige klage.

Dan Harder henviser til en anden artikel fra Times of Israel dateret 13. december 2023, hvoraf det fremgår uden kildeangivelse, at ud af de 18.400 personer, som sundhedsministeriet i Gaza siger er dræbt på dette tidspunkt, er 7000 terrorister, som Israel har dræbt.

På samme måde henviser Dan Harder i sin ankemail den 22. januar 2024 til en udtalelse citeret i Times of Israel fra den 30. december 2023. Det er den israelske premierminister Benjamin Netanyahu, der på en pressekonference udtaler, at over 8000 terrorister (Hamas-krigere) er dræbt. Heller ikke den var en del af det oprindelige klagemateriale.

Endelig henviser Dan Harder i skrivelsen den 22. januar 2024 til en artikel fra Times of Israel fra den 14. januar 2024, hvor et datasæt offentliggjort af den israelske hær viser, at 9000 Hamas-krigere og medlemmer af andre terrorgrupper er dræbt af IDF i Gaza.

De to sidste kildeangivelser ligger også efter DR's svar til DH den 22. december 2023, og de er ikke i det vedlagte materiale kommenteret. De kan ikke indgå i ankesagsbehandlingen.

Sammenfattende konstaterer jeg: Dan Harder har henvist til tre forskellige medier, som anonymt har citeret Israel for tabstal, men på det tidspunkt, hvor DH klager artiklerne, er der ikke offentliggjort officielle tal fra den israelske hær vedrørende tab. De kommer først to dage efter den sidste klage, den 9. december 2023, hvor en sikkerhedsrådgiver melder Israels estimer for tab ud.

DR har løbende og på samme tid citeret de Hamas-kontrollerede sundhedsmyndigheder uden at oplyse, hvem der har meldt Hamas-tabstallene ud. Det kan være anonyme talsmænd, men det er ikke oplyst.

DR kan ikke pålægges at bruge bestemte artikler, citere anonyme talspersoner fra Israel endsige fra andre kilder. Derfor får DH ikke medhold på dette punkt i forhold til, at DR skulle have bragt uofficielle tabstal fra Israel. Klager får derfor ikke medhold i dette punkt. Men Klager peger dog på en relevant problemstilling, som LSR hermed opfordrer DR til at skærpe opmærksomheden i forhold til. For selv om DR ikke kan pålægges at benytte bestemte kilder, så er DR i henhold til sine egne retningslinjer forpligtet til at udvise skærpet kildekritik i en krigssituation.

DR bør ikke holde sig til kun at viderebringe tabstal fra Hamas i Gaza uanset, hvor pålidelige DR mener at disse historisk er. Hamas er indlysende en partskilde, hvis tal hver gang bør granskes i forhold til andre kilder. Når der foreligger israelske officielle tal, kan DR ganske vist ikke pålægges at bringe dem, men det vil være yderst relevant at inddrage israelske såvel som andre kvalificerede kilder til grundigt at belyse tabstallene fra flere sider. .

Ad. 2 og 3

Punkt 2 er i alt væsentligt behandlet ovenfor. Punkt 3 drejer sig om, at DR ikke har noget problem med at formidle Ukraines estimer over antallet af dræbte russere. DH angiver tre artikler fra dr.dk (24.2.23, 15.1.23 og 10.11.22), hvor DR bringer sådanne tal. Jeg vil ikke gå ind i de pågældende artikler her.

Ad. 4

DH beder her LSR tage stilling til, om det er 'lødigt', at DR sammenstiller nuværende høje tabstal (fra Hamas) med tidligere nedjusterede tabstal fra tidligere krige og konflikter, da det erfaringsmæssigt har vist sig, at tabstallene efterfølgende var for høje og måtte nedjusteres.

DH henviser til en artikel på dr.dk fra den 5. december 2023 med overskriften "*Uhørt høje dødstal i Gaza efter 60 dages krig: Israel prioriterer militær succes over hensynet til befolkningen.*"

Artiklen slår fast, at den igangværende krig i Gaza er særlig blodig for Gazas befolkning. Med New York Times som kilde angives det i artiklen, at knap syv ud af ti dræbte i Gaza er kvinder og børn. Det er også de tal, som DH har kritiseret i andre artikler fra DR. Samtidig konstateres det, at hvis tallene fra slutningen af november holder, så udgør kvinder og børn en større andel af de omkomne end ved tidligere konflikter i Gaza. I artiklen bringes en grafik over andelen af personer dræbt i Gaza under krig og kampe mellem Israel og Hamas. Det drejer sig om konflikterne i 2008-2009, 2014, 2021 og 2023. Det er FN's agentur OCHA og myndighederne i Gaza, der angives som kilder. For sidstnævntes vedkommende i forhold til aktuelle tabstal.

Det er en pointe i artiklen, at hvor tallene for de tre forudgående konflikter/krige inden 2023 har haft en civil andel af dræbte på omkring 40 procent, ligger denne nu på 69 procent.

Det er i den forstand rigtigt, som DH klager over det, at artiklen sammenstiller tidligere, (ned)justerede tal med nuværende (høje) foreløbige tal. Der er ingen problematisering af de tidligere tal for dræbte, sådan som Klager er inde på i sin klage. DH har endda selv henvist til en tidligere DR-artikel, hvor DR erkender, at tidligere dødstal var for høje. DH henviser til en artikel fra DR i 2014 den 3. august 2014 med overskriften "FAKTA Sådan ser Gaza-konflikten ud i tal,". Dengang blev FN citeret for, at antallet af civile dræbte til 86 procent, men det tal er siden nedjusteret til 38 procent, sådan som det fremgår af den tabel, jeg omtalte tidligere på siden, og som er nu i den påklagede artikel. Også dengang tog FN fejl, påpeger DH i sin klage. Dette aspekt bliver ikke berørt i den nu påklagede artikel fra 5. december 2023. Derimod citerer artiklen flere kilder for bud på, hvorfor antallet af civile ofre er ekstraordinært højt. DR's mellemstkorrespondent, Puk Damsgaard, nævner, at det israelske luftvåben har sagt, at private hjem er legitime mål, når Hamas-folk er til stede eller gemmer sig i civile områder. Det samme er lektor ved Forsvarsakademiet Peter Viggo Jakobsen inde på. Han vurderer, at der er tale om "usædvanligt mange civile tab" og peger på, at det formentlig hænger sammen dels med den unge befolkning i Gaza dels de meget voldsomme bombardementer, som israelerne foretager sig. Israelerne er brug for store bomber, hvis de skal nå ned til Hamas' tunneller (hvor Hamas-krigerne gemmer sig), men med så store tabstal, er det ude af proportioner, påpeger Peter Viggo Jakobsen.

Det er DR's redaktionelle ret at vinkle artiklen på, at denne krig har "uhørt høje dødstal," som der står i overskriften. Det er for så vidt også DR's redigeringsret at sammenligne tidligere dødstal med de foreløbige tal fra krigen mellem Israel og Hamas. Alternativt skulle DR være forhindret i at bringe den vinkel, ind til der på et tidspunkt forelå endelige og validerede tal, hvilket ville stride med DR's ret til at bringe stoffet. DR er forpligtet til både at bringe korrekt og hurtig information til offentligheden.

Men DH har en pointe i forhold til DR's etiske pligt til at bedrive grundig research. Hvis DR ville leve fuldt op til den grundige research, burde DR dels have oplyst grundlaget for opgørelsen af tallene, og at disse tal tidligere er blevet justeret voldsomt ned jf. FN OCHA. Dels burde DR have oplyst i en sådan artikel, at Israel har en anden opfattelse af antallet af dræbte civile i forhold til antallet af dræbte Hamas-krigere. DR har forsøgt gennem kildeudsagn at efterprøve rigtigheden blandt andet ved at interviewe lektor Peter Viggo Jakobsen, der forklarer, hvorfor Israel har benyttet overvældende magt i forbindelse med bomberne over Gaza. Samlet set var DR i sin ret til at bringe artiklen og også at bringe sammenligninger mellem historiske dødstal og de nuværende dødstal fra en ikke afsluttet krig. DH kan vurdere, at FN og andre også efter denne krig bliver nødt til at nedjustere antallet af civile dræbte, men DH kan ikke vide, om der i denne krig er et ekstraordinært stort antal civile ofre. Men det havde styrket DR's artikel, hvis DR havde været mere omhyggelige i præsentationen af præmisserne både for de historiske tal og de nuværende. Der hører med i billedet, at der er tale om en længere baggrundsartikel, der har som ambition at komme bag om tallene, hvilket skærper kravene til forklaring. DR kunne have gennemført en mere tilbundsående analyse af tallene, men klager får ikke medhold i, at der var tale om en etiske

overtrædelse på de punkter, som DH har klaget over. DR var i sin ret til at bringe en artikel, der var vinklet på de foreløbige store civile tab. På det punkt får klageren, DH, ikke medhold.

Ad. 5.

DR afgør i hvilket omfang, man vil bringe en bestemt oplysning. Det ligger i retten til at bestemme over eget stof. Men hvis DR vil leve fuldt op til retningslinjerne for krigsdækning, bør DR indskærpe, at det ikke er nok at bringe tabstal fra Hamas i Gaza, når der foreligger officielle tal – for eksempel fra den anden side i krigen, Israel. Det kan også være efterretningskilder m.m. der kan inddrages. Det forekommer ukritisk kun at forlade sig på Gazas sundhedsmyndigheders lokale tabstal.

Konklusion og sammenfatning

En bruger, redaktør Dan Harder, Israel-Online.dk, klagede over flere artikler og svar fra dr.dk vedrørende dækningen af de civile dødstal i Gaza. Klagen falder i tre dele. Dan Harder kritiserer DR for, at DR kun bringer tal fra den ene part i krigen, sundhedsmyndighederne i Gaza, som er under Hamas' kontrol, og ikke fra Israel og den israelske hær. Dan Harder henviste til anonyme udtalelser fra den israelske hær vedrørende tabstal, som var tilgængelige i Times of Israel, Reuters og The Economist på klagetidspunktet.

DR kan ikke pålægges at bringe bestemte oplysninger og citere bestemte medier eller andre kilder, sådan som Dan Harder lægger op til. Det får Dan Harder ikke medhold i. Men DR bør generelt i en krigssituation (jf. kap 2. Afsnit om dækning af krige og konflikter) som der står i de etiske retningslinjer "være særlig opmærksom på, at krigsførende parter ofte vil forsøge at manipulere offentligheden og styre informationsstrømmen". Det stiller ekstra krav til kildekritikken og benyttelse af flere kilder. Heri har Klager en pointe.

Dan Harder klagede over, at de dødstal for civile, som DR viderebringer, er urealistiske i forhold til de demografiske forhold i Gaza og Israels evne til at ramme de mål, Israel udser sig. Dan Harders regnestykke hviler på forskellige forudsætninger, som jeg ikke går ind i, og derfor forholder jeg mig ikke til denne del af klagen.

Og endelig klagede Dan Harder over, at DR i en baggrundsartikel sammenstiller dødstal for civile fra tidligere krige med den nuværende, uafsluttede krig.

DR er i henhold til sine egne etiske retningslinjer forpligtet både til at være upartisk og ikke udelade oplysninger af betydning.

DR har ret til at sammenligne tal fra tidligere krige med nuværende, foreløbige dødstal fra denne krig i modsætning til Dan Harders påstand. DR gør endda tydeligt rede for, at dette er tilfældet. Dan Harder har ikke fremlagt viden, der skulle underbygge at dødstallet i denne krig er ekstraordinært stort for civile. DR kan vælge at beskæftige sig med de oplyste midlertidige civile tabstal, inden der findes validerede tal efter krigens ophør. Dan Harder får ikke medhold i, at DR har overtrådt egne etiske retningslinjer på dette punkt.

Klager får ikke medhold.

Jesper Termansen, den 4. marts 2024